

**NORSK** SIGRID UNSET-DAGENE LILLEHAMMER

# LITTERATURFESTIVAL

29. MAI TIL 03. JUNI 2018



## **CONTENTS**

### **FORORD**

#### **MIEKO KAWKAMI**

FRA PUPPER OG EGG

#### **YUKIKO MOTOYA**

FRA KUNSTEN Å BLI GLAD I SEG SELV

#### **HIROMI ITO**

FRA ETE PULE DRITE FØDE DREPE BLØ

#### **YOKO TAWADA**

FRA TALISMAN FORVANDLINGER

#### **TAKASHI HIRAIDE**

FRA VALNØTTENS GJENSTRIDIGE UTHOLDENHET

#### **HIROMI KAWAKAMI**

FRA MERKELIG VÆR I TOKYO

#### **JENNY ERPENBECK**

FRA ALLE TIDERS ENDE

#### **ULJANA WOLF**

FRA I MEAN I DISLIKE THAT FATE THAT I WAS MADE TO WHERE

#### **FERDINAND VON SCHIRACH**

FRA COLLINISAKEN

#### **PETER WATERHOUSE**

FRA KISELSTEINPLAN. FOR ET USYNLIG UNIVERSITET

#### **JUDITH HERMANN**

FRA LETTIPARKEN

#### **ILIJA TROJANOW**

FRA THE LAMENTATIONS OF ZENO

#### **CHRISTIAN HAWKEY**

FRA VENTRAKL

#### **DOMENICO STARNONE**

FRA BÅND

#### **ELIF SHAFAK**

FRA KJÆRLIGHETENS FØRTI BUD

## KJÆRE FESTIVALPUBLIKUMMER

I denne antologien har vi samlet alle de ikke-skandinaviske forfatterne som gjester Norsk litteraturfestival Sigrud Undset-dagene på Lillehammer i 2018.

Valg av Japan og Tyskland som fokus under årets festival, var ikke vanskelig. I de siste årene har fått en rekke fine oversettelser av ny japansk litteratur, og at denne litteraturen har blitt gjort tilgjengelig på norsk, er en god anledning til å løfte den frem. Den tyske litteraturen har også gode år i Norge for tiden, og mange spennende stemmer gjør seg gjeldende.

Disse to landene har lange og stolte litteraturtradisjoner. Her hjemme er vi kanskje best kjent med den japanske haiku-tradisjonen og den tyske romanen, men litteraturen i disse landene inneholder et bredt spekter av uttrykk og former. Som du vil se i denne antologien, får vi besøk av vidt forskjellige forfattere. Om man likevel skal trekke en linje, kan man merke seg at mange av prosaistene er kvinner og at de skriver om erfaringer som moderne menneske i sine hjemland.

Poesien står også sterkt i år, og Hiromi Ito, Takashi Hiraide, Uljana Wolf, Peter Waterhouse og Christian Hawkey er nøkkelpersoner (eller skal man si nøkkelpoeter) i sine hjemland. De er alle internasjonalt orientert og behersker flere språk, noe som farger poesien deres og setter dem i dialog med andre lands litteratur.

Av naturlige årsaker er faringene etter andre verdenskrig viktige for kunstene og forfattere fra disse to landene. Alle som har lest Haruki Murakami og Günter Grass, vet at bearbeidingen av konflikten ligger som en skygge over romanene deres. Selv om det kanskje ikke er like åpenbart hos årets forfattere, vil jeg hevde at man også hos dem kan høre ekko fra denne fortiden. Eksempler er Mieko Kawakamis beskrivelse av lavere middelklasse i Japan og Jenny Erpenbecks beretning om flyktningkrisen og Berlin som en engang delt by. Helt direkte ser vi det hos Ferdinand von Schirach, som beskriver etterdønningen av krigsoppgjøret i sin spenningsroman Collinisaken.

Det økologiske er også en slags åre hos forfatterne i år. Ilija Trojanows bok *The Lamentations of Zeno* og Hiromi Itos dikt går direkte inn i saker som global oppvarming og kjernekraft.

Vi håper at du, kjære festivalpublikummer, med denne mini-antologien, skal få et innblikk i forfatterskapet til gjestene som kommer til årets festival, og at tekstene kan inspirere til å oppsøke de arrangementene hvor de utenlandske skal møte hverandre og forfatterne fra Norge.

## Vel møtt til festival!

Mathias R. Samuelsen  
KUNSTNERISK RÅDGIVER

## MIEKO KAWKAMI FRA PUPPER OG EGG

Utgitt på Bokvennen Solum 2013

OVERSATT AV MAGNE TØRRING

JEG TROR DET VAR EN måneds tid tidligere at jeg fikk den første telefonen fra Makiko hvor hun nevnte at de skulle ta turen inn til hovedstaden.

Jeg tenker på å ta en sånn brystoperasjon, sa hun. Ringte altså rikstelefon, midt på natta etter endelig å ha kommet seg hjem fra jobb, ens ærend for å «høre hva jeg syntes om saken», og likevel fikk jeg en veldig klar følelse av at hun verken hadde overskudd eller tilstedeværelse nok til å lytte til noe av det jeg måtte ha av tanker eller meninger, alt dreide seg om hennes «jeg skal fikse puppene» iblandet et og annet «men tør jeg virkelig det da», hele tiden vaklet hun opphisset i spenningsfeltet mellom disse to, og jeg tror det var dette som ga meg den pussige følelsen jeg hadde av et misforhold mellom tidens omløpshastighet der hun var og der jeg var.

Makiko var i utgangspunktet en ganske dyster type, eller om ikke akkurat dyster, så i hvert fall ikke spesielt pratsom, som liten kunne du kanskje kalt henne innesluttet, jeg husker mamma ble innkalt til klasseforstanderen som var bekymret fordi Makiko ikke ville leke med de andre barna, og det er nok sant at hun ikke hadde så mange venner, men det hadde i og for seg ikke jeg heller, og det var vel derfor vi alltid hang sammen. Jeg på bagasjebrettet, mens Makiko trakk i vei der vi syklet rundt overalt hvor vi kunne sykle,

og når jeg tenker tilbake på den tiden, ser jeg bestandig for meg Makikos fingertupper. Makiko bet negler, hele tiden, innbitt, til det ikke var mer negler å bite, fingertuppene hennes hadde alltid en tynn stripe blod der neglene sluttet. Hadde hun kvittet seg med den uvanen nå tro, undret jeg meg mens jeg tok imot den ensidige strømmen av brystoperasjon, brystoperasjon, brystforstørrelse og brystoperasjon, og uansett hvor hardt jeg prøvde å skjerpe øret og hodet for å skjønne hva hun pratet om, var det bare løsrevne ord som trengte gjennom, og jo mer jeg prøvde å skjerpe meg, jo mindre skjønnte jeg, til jeg ikke lenger var sikker på hvem sine pupper det var snakk om, og hva det var meningen å gjøre med dem. Ord og lyder viklet seg i hverandre, til det ikke lenger engang føltes virkelig at jeg sto der og pratet med henne. Én ting var at Makiko ringte midt på natta, og det ikke bare den ene gangen, men fire netter på rad, noe som aldri hadde skjedd før og som i seg selv var nok til at jeg ble temmelig satt ut, men hver gang hun ringte, pratet hun over en time i strekk, om brystoperasjon ditt og brystoperasjon datt, la i vei om ulike måter å forstørre puppene på før hun brått kunne erklære nei, veit du hva, jeg skal jammen gjøre dette, om det var fordi hun virkelig hadde bestemt seg eller bare prøvde å overtale seg selv, ante jeg ikke, men det var alltid den samme greia, igjen og igjen og igjen, bare en sjelden gang ble det en liten pause i puppepratet hennes, og da kunne hun plutselig si liksom i forbifarta at ja, ting går jo ikke så bra mellom Midoriko og meg akkurat, men sånn har det vært lenge, og når Makiko sa det, ville jeg få en følelse av at hun kanskje hadde nevnt noe lignende før også, jeg hadde faktisk vært litt bekymret, og var det ikke egentlig det vi burde prate om, tenkte jeg da, men Makiko var bare opptatt av å legge ut om alle de forskjellige måtene man kunne forstørre puppene på, og jeg slapp aldri til lenge nok til å få penset samtalen over på dette med Midoriko, det endte som regel med at jeg ble sittende og mumle ja og ha til det endeløse, og så vidt jeg kunne skjønne, temmelig innholdsløse puppepratet. Men når det en sjelden gang skjedde at en uventet vending førte samtalen inn på Midoriko, bråstoppet plutselig det energiske ordstrømmeriet hennes, stemmen endret karakter, og i noe som skulle forestille en munter tone, kanskje som et forsøk på å unngå det hun syntes var et ubehagelig tema, ville hun først komme med en vag kommentar som nei, det der med Midoriko ordner seg, veit du, helt sikkert, før hun like påfallende blidt la til dessuten har vi begynt med sånn der korrespondanse, veit du, penn og papir, og jeg sa hæ, penn og papir, og hun svarte ja, jeg prater jo fortsatt da, men Midoriko skriver bare. Sier ikke et ord. Har ikke gjort det på evigheter. Et halvt år, kanskje, og jeg sa et halvt år? Er ikke det lenge, og hun sa jo, det er kanskje det, og jeg sa det er faktisk fryktelig lenge, og hun sa i starten prøvde jeg så klart å spørre henne hva som var i veien, prøvde alt mulig, men det gikk liksom bare ikke. Selvfølgelig lurer jeg på hva det er, om det er meg, noe jeg har gjort, eller om det er noe helt annet, men jenta svarer ikke når jeg spør, og det er i hvert fall ingen vits i å hisse seg opp, så jeg har på en måte gitt litt opp, for det er jo uansett ingenting jeg kan gjøre med det, og dessuten har jeg slått meg til ro med at det sikkert bare er en fase, noe som går over.

**YUKIKO MOTOYA**

**FRA KUNSTEN Å BLI GLAD I SEG SELV**

Utgitt på Pax forlag, 2017

OVERSATT AV MAGNE TØRRING

LENGE BLE LINDE stående og stirre på det bekmørke havet. Som om noe ville løse seg bare hun gjorde det lenge nok. Men ingenting løste seg, og tidspunktet for bordbestillingen rykket stadig nærmere.

Kjolen hadde hun strøket ferdig for lengst. Mye grundigere enn hun egentlig hadde trengt. Hun hadde vært på nippet til å ta den på seg, men nå lå den slengt over strykebrettet. Hadde hun bare ikke insistert på å ha på seg akkurat den kjolen, ville ingenting av dette skjedd. Var det da hennes skyld, alt sammen? Linde rev blikket løs fra vinduet. Så klart ikke! Hun kunne vel ikke ane at kvelden skulle ende slik. Tvert imot hadde Linde helt siden hun våknet den morgenen, hatt en følelse av at han kom til å fri til henne den kvelden. Det var derfor hun ville kle seg pent. Bare derfor.

Flere ganger satte hun seg ved nattbordet og la fingeren på nummerskiva til telefonen. Hun ville ringe dineren og be om å få snakke med ham, fortelle med myk stemme den egentlige grunnen til at hun hadde villet ha på seg akkurat den kjolen, virkelig la ham forstå hvor trist hun var. Men hun kjente ham for godt til at hun kunne ha noe håp om at han ville innrømme noen feil. Han ville gjennomskue ønsket om å høre ham beklage, reagere stikk i strid og trykke henne enda lenger ned i gjørma.

Linde trakk ut støpselet til strykejernet, viklet ledningen sammen og tok den hvite strikkejakka med den gjenstridige rekesausflekken ned av hengeren i klesskapet. Hun pakket den ned i et hjørne av kofferten først, tok den opp igjen og brettet den sammen på nytt med sauseflekken opp, så hun i hvert fall denne gangen skulle huske å få levert den til rens når hun kom hjem.

Det går bra, sånn er det jo alltid, sa hun til seg selv mens hun gikk ut på verandaen. De hadde rom i første etasje, med en stor, steinlagt veranda som lå i flukt med plenen og hagen utenfor. Regnet og vinden fra tidligere på dagen hadde gitt seg, og lukta av nyklipt gress var sterkere nå, Linde trakk den ned i lungene, pustet dypt flere ganger, i takt med bølgene som skylte mot stranda. Når hun tenkte tilbake på hvordan de hadde kastet seg om halsen på hverandre da de fikk se rommet første dagen, snakket opprømt om hvor glade de var for at de hadde betalt det lille ekstra for havutsikten, og vinket smilende til joggerne som passerte utenfor, følte det som en dårlig vits.

Linde gikk inn igjen, tok vitamindrikken med litchismak og mineralvannet som hun nettopp hadde kjøpt, og satte dem i det innebygde kjøleskapet. Så gikk hun bort til nattbordet og kastet et blikk på notisblokka. Der sto adressen til dineren, førti minutter unna med bil.

Denne velkjente håndskriften ... ett etter ett dukket de ubehagelige minnene opp i hodet. Den sure profilen hans da de satt på restauranten den første dagen. Ryggen hans, der han trampet av sted foran henne, uten å ta det minste hensyn til at hun gikk i høyhælte sandaler. De demonstrative blikkene han kastet på armbåndsuret fra inngangen mens hun var inne i suvenirbutikken. Å, som han klødde etter å iredesette henne. Alt hun sa – om dineren, om strykejernet som manglet, som ikke var slått på da hun kom tilbake – tok han som personlig kritikk han bare måtte tvinge Linde til å innse urimeligheten av. Når noe gikk ham imot, fikk Linde bestandig svi mangedobbelt. Ikke en eneste gang hadde han forsøkt å sette seg inn i hvor vondt det gjorde henne. Hvordan kunne man ellers forklare at han hadde gått fra henne, faktisk gått fra henne, her på dette fremmede stedet? Og det på feriens siste dag! Enda så godt han visste at det ville ødelegge minnet ikke bare om denne ene dagen, men om alle fem dagene de hadde tilbragt der sammen.

Tårene strømmet. Hun kunne bare ikke begripe at han ville gå så langt bare for å straffe henne for at hun ikke ble ferdig i tide. Aldri om hun kunne bli lykkelig sammen med en slik mann. Aldri i verden. Selv om han sikkert ville nekte å tro det, kritiserte hun ham faktisk ikke med vilje. Hun hadde aldri villet såre ham. Og om problemet virkelig var så stort, så var det vel begge problem? At hun på den ene siden var litt mindre oppmerksom enn folk flest, mens han på den andre var litt mer nærtakende? Hun prøvde å forestille seg framtiden sammen med ham, men så bare seg selv, konstant på vakt for den minste endring i ansiktsuttrykket hans, resten av livet.

**HIROMI ITO**

**FRA ETE PULE DRITE FØDE DREPE BLØ**

Utgitt på H//O//E, 2017

OVERSATT AV IKA KAMINKA

BEKJENNELSE

alle feilgrepene  
jeg har begått  
i kropp  
i ord  
i tanke  
fra gammelt av og til i dag  
strømmer ut fra  
min grådighet  
min vrede  
min dumhet  
herved sverger jeg:  
resolutt  
skal jeg skjære dem ut av hjertet  
én for én  
og angre

## I MORGEN, PERLEØSTERS

unnskyld  
hukommelsen min er så ullen  
er du grei og forteller meg om  
den gangen  
da jeg ville gå  
ut herfra og til landet bakenfor  
den gangen jeg ville gå  
ga du meg  
et aldri så lite puff?  
rakte du ut ei hånd?  
eller var det sånn at jeg måtte fikse  
alt sjøl?  
jeg spør ikke for å være vanskelig  
jeg er ingen ungdom lenger  
det er patetisk, men helt siden  
den gangen  
har jeg liksom svevd  
i løse lufta  
jeg fant det da jeg gikk tur på stranda  
tang skylt på land  
et måkekadaver  
fotspor  
fra lo og bekkasin  
sånn



GLENNGOULDGOLDBERG

Et bilde av Gu Gu som sitter på en stol  
et tilbakelent bilde  
et stirrende bilde  
et bilde av Gu Gu på huk  
et bilde lent mot en stolrygg  
et tilbakelent bilde  
et stirrende bilde  
et bilde av Gu Gu med haka i hånda  
et bilde av Gu Gus lutende kinn og munn og skjeggstubber  
et stirrende bilde  
et bilde av Gu Gu som bøyer seg ned  
et stirrende bilde  
et bilde av Gu Gus hund  
et bilde av Gu Gu som kikker inn  
et bilde av en stirrende finger  
en syngende gøst kan høges  
Gu  
andre lyder kommer utenfra  
statisk støy  
et bilde av en stirrende stol  
Gu Gu  
et bilde av en nedgøyd stol  
et bilde av en stirrende finger  
stolens askese, eller heller dens asgese  
innpitt og sdirrende er dette  
fingerpildet



## YOKO TAWADA FRA TALISMAN FORVANDLINGER

Utgitt på Den grønne malen, 2010

OVERSATT AV ARILD VANGE

### NOTISER I LOFOTEN

Flyet mitt kan ikke lande noe sted mellom havet og de bratte klippene. Måkene og flyet ligner ikke på hverandre. Den første spiser fisk, den andre sluker mennesker.

Jeg bader ikke i havet. Havet bader ikke i meg. Men klippene går tur i havet. De har ikke ben. Saltvannet trenger seg inn i klippenes sår. Mens måkene spiser fisk, spiser vannet seg langsomt inn i det harde klippekjøttet. Klippene kan derimot ikke forandre på vannets form. Jeg befinner meg mellom vannet og klippene. Kanskje er formen på kroppen min også et fjordlandskap.

Fargene på de norske regnfrakkene vekker tillit hos meg. Den som vet å beskytte seg mot vannet, vet også å beskytte seg imot ilden. På hvert sted i Lofoten finnes det en stor brannstasjon. Alle bolighusene er bygget av tre. Også kirkene er av tre. På norsk heter kirkene «Kirke».

«Hva er det du leter etter her på øyene?» da kvinnen som eier skipet hvor jeg overnatter, stiller meg dette spørsmålet, svarer jeg at jeg er på leting etter Kirke. Da viser hun meg hvor jeg kan finne den vakre «Vågan kirke». Jeg går i tre timer for å komme dit.

I bibelen leser jeg: så fôr da de onde ånder ut av mannen og inn i grisene; og hjorden styrtet seg ut over stupet ned i sjøen og druknet. (Lukas 8.33)

Klippenes overflate virker som om de nettopp har oppstått gjennom spalting. I virkeligheten oppsto de for mange millioner år siden. For meg er det ikke steinen, men spaltingen av den som legemliggjør tiden. Nå er den her og ikke et annet sted. Jeg kan ikke forestille meg tid uten spaltning.

I utstillingsvinduet ser jeg gummistøvler og rullestoler. Her selges ting som hjelper folk å komme seg fremover. Men det finnes så å si ingen mennesker i gatene. På fiskerhyttenes yttervegger henger det mye tørrfisk. Ansiktene deres uttrykker tørt sinne. Hvor slutter en fisks ansikt og hvor begynner kroppen? Fisk og klippe har noe til felles: de er i vannet og har ikke bein.

«fordi katolikkene priser fisk om fredagen, kan vi eksportere fisken vår til Italia og Spania og leve av det» forteller en fisker fra stedet.

Vi drar ut på havet sammen med en fisker. Han fanger fisk med et enkelt fiskesnøre, hvor det er festet en grønplastfisk på spissen. Også i mine øyne ser plastfisken sjarmerende ut, fisken som blir fanget ser derimot stor og stygg ut. Idet den blir trukket opp av vannet, ser den vennlig på oss, men to minutter senere har den fordreid ansiktet sitt av ergrelse. Den blir straks kokt i en gryte. Idet jeg skal til å spise den, ser den forbitret på meg. Det serveres nydelig knekkebrød til fisken. Jeg spiser bare knekkebrødet.

«Spiser du ikke fisk» spør fiskeren.

«Siden jeg ikke er katolsk spiser jeg ikke fisk om fredagen,» svarer jeg.

Kirke forvandlet menn til griser

Kanskje dreier det seg her om en drømmetekst. Å ha griseflaks og være en gris. I en drømmetekst forvandler en talemåte seg til en historie. Kirke sier til en mann: Du er en dritt, du er en gris, også forvandler han seg til en gris.

Kirke sier: Nå har jeg fått meg en mann, jeg har hatt griseflaks, også forvandler han seg til en gris.

Ingen vet lenger hvordan en gris virkelig ser ut, fordi ordet gris blir brukt så ofte. Hvis ikke bildet fortregnes, fungerer ikke en eneste talemåte. Og det fortregnte bildet kommer tilbake i drømmen, slik de dødes ånder plutselig dukker opp av det stormfulle havet.

**TAKASHI HIRAIDE**  
**FRA VALNØTTENS GJENSTRIDIGE**  
**UTHOLDENHET**

Utgitt på Oktober forlag, 2011

OVERSATT AV IKA KAMINKA

1. Den strålende T-banen. Skyfrie vegger uten vannlinje. Over den drønnende bønnen av jern som så vidt binder dagene sammen, henger en skydott, et enkelt penselstrøk: det er nå det begynner, her er redet ditt.
4. En dag å stå under et buelys uten å være klar over det, og med hele seg lese: «bare den som nærer brennende, ulykkelig kjærlighet, er virkelig i stand til å kjenne den andre.»
7. De bare sover og sover omsluttet av det harde skallet, midt i kampen. Ikke bare den stakkars lille nøtten, men også hæren av fryktløse snegler som i samlet flokk snirkler seg ned branntappen fra høyhuset mens de hardnakket sleper på sin egen sovepust.
28. Jeg går forbi solflekken hvor det ennå er for kaldt til å slå ball. Men på elvebredden driver ungdommer og roper og denger løs på et bilvrak med stein.
52. Uvanen med å speide etter kometer fra taximørket. Ja, nettopp: vreng rattet over til venstre ved neste døde trafikklys, snei borti vindusruta til urmakeren i enden av gata, og ta til høyre. Slep etterdønningene med deg, og så: Ned! I den strålende Undergrunnsbanen.
86. Diket har alltid vært noe annet enn det folk tror at det er. Om ikke annet så er det sånn, tenker jeg, i samme øyeblikk bikker en hylle i baren.

## HIROMI KAWAKAMI FRA MERKELIG VÆR I TOKYO

Utgitt på Forlaget Press, 2015

NY POCKETUTGAVE I 2018 • OVERSATT AV MAGNE TØRRING

EGENTLIG BURDE JEG ha kalt ham Harutsuna Matsumotosensei, men jeg har alltid kalt ham bare Sensei. Ikke «herr Matsumoto», ikke «lærer», men Sensei. Jeg hadde ham i japansk på videregående. Han var ikke klasseforstanderen min, og siden japansk ikke var det faget jeg var ivrigst i, hadde jeg ikke noe klart minne om ham. Etter at jeg gikk ut av videregående, møtte jeg ham ikke igjen på mange år. Vi begynte å omgås for noen år siden etter at jeg en dag kom til å sitte ved siden av ham i en liten kneipe ved stasjonen. Da jeg kom, satt Sensei ved bardisken, en anelse svai i ryggen. «Tunfisk med natto-bønner. Soyakokt lotusrot med chili. Saltet japanløk,» bestilte jeg idet jeg satte meg, nesten samtidig som den rakryggede bestefaren ved siden av sa: «Saltet japanløk. Soyakokt lotusrot med chili. Tunfisk med natto-bønner.» Jeg gløttet bort, nysgjerrig på hvem det kunne være som likte akkurat de samme tingene som jeg, og oppdaget at han gløttet tilbake. Det ansiktet, hvor hadde jeg nå det fra? Sensei kom meg i forkjøpet: «Er det ikke frøken Tsukiko Omachi?» Jeg nikket forbauset, og han fortsatte: «Jeg har observert deg her ved et par anledninger tidligere.» «Hm,» mumlet jeg unnvikende og betraktet ham nærmere. Glattkjemmet hvitt hår, stivet skjorte, grå vest. Foran ham sto en liten sakekaraffel, et fat med en siste skive saltet hvalsvor, og en skål med rester av eddiksmarinert tang. Igjen slo det meg hvor lik smak vi hadde, og ikke før hadde jeg tenkt dette, før jeg så for meg Senseis skikkelse slik han pleide å stå ved kateteret. Han hadde alltid tavletørkeren i hånden når han skrev på tavlen. De første linjene av Sei Shonagons Puteboken, for eksempel: Om våren, daggry. Bleknende himmel over fjellenes rygg, bare for å viske det ut igjen innen fem minutter var gått. Han la aldri tavletørkeren fra seg, ikke engang når han sto foran klassen og utla klassisk poesi. Som om den brede tøystrikken rundt klossen hadde grodd fast i den venstre håndbaken. «En enslig kvinne som deg burde ikke frekventere et sted som dette,» sa Sensei, dyppet hvalskiven stillferdig i eddikmiso og førte den til munnen. «Hm,» svarte jeg og helte øl i glasset. Jeg kunne huske at han hadde vært læreren min, men jeg kunne ikke for mitt bare liv komme på hva han het. Jeg tømte glasset i én slurk, imponert og på samme tid litt foruroliget over at han husket navnet på en tidligere elev etter alle disse årene. «Om jeg ikke husker feil, hadde du musefletter den gangen.» «Hm.»

«Jeg har sett deg her flere ganger og syntes det var noe kjent.» «Hm.» «Du er trettiåtte nå, er du ikke?» «Trettisyv. Inntil videre.» «Om forlatelse.» «Alt i orden.» «Jeg så etter i elevkatalogen og skolealbumet, forstår du.» «Hm.» «Du har ikke forandret deg det grann.» «Ikke du heller, Sensei,» sa jeg, brukte tittelen for at han ikke skulle merke at jeg hadde glemt navnet. Siden har Sensei vært Sensei.

**JENNY ERPENBECK**  
**FRA ALLE TIDERS ENDE**

Utgitt på Oktober forlag, 2018

OVERSATT AV UTE NEUMANN

Hun sitter på den samme fotskammelen hun satt på som barn, når bestemoren fortalte historier. Fotskammelen var det eneste hun hadde bedt om å få overta da hun selv stiftet familie. Hun sitter på fotskammelen i gangen, lener seg mot veggen med øynene lukket og rører verken maten eller drikken som en venninne har satt frem til henne. Slik skal hun sitte i sju dager. Mannen har prøvd å dra henne opp mot hennes vilje, men uten hell. Hun var glad til da døra slamret igjen etter ham. Senest på fredag hadde oldemoren klappet vesla på hodet da hun sov, og kalt henne sin maideleh. Det var hun selv som hadde forvandlet bestemoren til oldemor ved å føde barnet, og sin egen mor til bestemor, men nå er forvandlingen allerede opphevet igjen. I forgårs hadde moren, som da fremdeles kunne kalle seg bestemor, kommet med et ullteppe hun kunne ha rundt seg når hun tok med spedbarnet på tur i parken på kalde dager. Og i natt hadde mannen skreket til henne; hun skulle gjøre noe! Men hun visste ikke hva man gjorde i en slik situasjon. Etter skrikingen, og etter de korte minuttene da hun ikke visste hva hun skulle gjøre, og etter det ene øyeblikket da heller ikke mannen visste hva man skulle gjøre, har han ikke sagt ett ord til henne. I sin nød løp hun hjem til moren, som nå ikke er bestemor lenger, og moren ba henne gå hjem og vente på henne der; hun skulle sende noen. Mannen trasket frem og tilbake på stuegulvet, og hun torde ikke ta på barnet. Hun bar ut alle bøttene i huset og slo ut vannet, hun dekket speilet i gangen med et laken, hun åpnet vinduene på barnerommet mot den svarte natten og satte seg deretter ned ved siden av vugga. Grepene og håndbevegelsene minnet henne om den delen av livet som var befolket av mennesker. Men det som hadde skjedd i denne boligen mindre enn en time tidligere, var umulig å få grep om for menneskehånd.

## ULJANA WOLF

### FRA I MEAN I DISLIKE THAT FATE THAT I WAS MADE TO WHERE

Nyoversatt til festivalen.

OVERSATT AV RUNA KVALSUND.

*babeltrack*

*notat til eit lengevitch*

*In fact, vi er ready*

*Det som anconcerns*

– Kurt M. Stein, *Die schönste Lengevitch*, 1925

16. FEBRUAR, kvit ballong, kvit mjølkete med vokskakeaktige dagar, stilt i alle, bryst- og beredagar, barn i hovudet, som ikkje har språk, feil, barn i hovudet, som har språk, som ikkje blir skrive, ingen nedkomst for dette språkbarnet, vokskakeaktige dagar, beredagar, samanvove kvit og kvit med musetenner på kanten, hekla material, løkker og boblar danna i spyttet, bobling, babling, som f.eks. luftboblespråk, gurgling og smekking, ballongaktig, utan strenger, treng ingen notasjon, konnotasjon, treng ingen nødssituasjon, ingen invitasjon, utanom kveldane, kveldane i dalen, som å lande i langt av garde i kvekkande, froskenære, vage, i bølgedalar av froskestrupar, og så denne nærleiken, med mjølkekinn, til å ta feil av, for utan språk, er det ein som seier, som han ikkje må kunne ...

17. FEBRUAR, då ville dei kome, stele barnet frå vogga, eg låg uroleg, ujamnt ved sida av, skrekksøvn, vakenmysande i romhalvmørkeret (ein vindaugslem open, bølgeaktig froskesong frå dalen, kvitt lys og blafrande frå lykta framfor hagen til litt over tolv, gule lamper på andre sida av dalen, augeutvidande mørker, som fløyel) og eg lytta, det er som eg spraka, løyndomsfulle skritt i naborommet, i naboute, i nabonatta, men kvifor skulle nokon stele eit barn, ta barnet mitt, min augneklår, mi fjørlus, i denne dalen, same det, at menneska kom, var, at dei kom, var tungt, dei klang og stua seg som veksande skyer eller klynger av angst rundt hovudet mitt, eg vart skremd igjen, av at dei kom, for å stele alle lydar, heilt til eg smaug meg inntil littlegitter, ved senga mi, og barnet kikka, blikkfest og øyrespissa, den vesle, nesten uhøyrlege kroppspusten hennar var så, så lett, og tvinga endeleg armen min gjennom gitterstengene, handa på brystet hennar, lett trykk

nedbrytinga av dei språkelege lydane hos den afatiske utgjer eit nøyaktig spegelbilde av den lydlege oppbygginga av barnespråket, skriv jacobson, skriv interessant nok ikkje: afatisk nedbryting utgjer eit nøyaktig spegelbilde av den barnlege oppbygginga, skriv: for, som om den afatiske forstyrringa gjorde mogleg den barnlege og med det all lyddanning i utvikling, heldt ein spegel eller laga ein speleregul, folie eller folly, som om vi fann ein blåkopi av det som skal kome i den very bad forstyrringa i lyddanninga, eller ein blåkopi er ein kopp blåbær, i alle fall i Spania, der dei krev uttalereglar i mange regionar, at ein snakkar very bad berry bad, der ein øydelagt blåkopi blir til ein kopp med bær, der dei sankar eller avdanka blå og raude kulene dikterer eit mønster i hekken, dei fyller og gyller, iriserande og irriterande hol, som alt felles fell inn gjennom, også lysverk, fletta og hekla lykter, pledd, som barnet ser, som barnet stirar på som var det treft av mesmer, derimot seier ein om menneske som ikkje afaserer, men som snarare fleirspråkleg fantaserer, der ingenting er brokete i broca, der ingenting må vekkjast i wernicke, men som like fullt, når den dagen kjem når dei, avbrotne i morsmålet, blir plaga av ordfinningsvanskelegheiter, om dei ikkje allereie har rota seg bort i ordet ordfinningsvanskelegheiter, og dette grensekompetansing eller polymorfsnubling kallast på engelsk attrition, som betyr noko sånt som friksjon som uttrykkast først i små tilgangsproblem i samtalar, eg meiner timing, ei form for samtaleplukking, der ein må vite om koppen med bær på førehand, om ein skal få fatt i ei bær, ikkje sant, men du sit berre der og andre hef se saftig raud hake

ville vekstar eller lydveksling legg grunnen til grunn, kriteria for skogen av etnisk identitet eller tilfredsstillte eller tvil på etnisk tilhørsle eller tilfredsstillte er som verk i tenner, fantomaktige renner, ikkje utvikla, ikkje synleg haling og draging i ganen, taggar i munntaket, opning mot munnhimmelen, oppbygging og samtidig nedbryting av noko, eg kjem ikkje på det, ringding, tingeling, det vekslar, vilt og ikkje på sporet, eg kjem ikkje på det eg ikkje veit enno og det som er gløymd igjen, eit summande vomm, eit tomt, etterlate snort, som inviterer andre ord of sort, som kastar seg over kvarandre, som andre sortar, ville og ikkje snille, framande, frydelege, faldekast, falta er å feile på språket til denne øya, fala seier ein på eit anna, i hovudet er det det same, feilutkast, ein flamme, uroleg blafrande vakling, vrir seg til

## FERDINAND VON SCHIRACH FRA COLLINISAKEN

Utgitt på Gyldendal, 2013

OVERSATT AV SVERRE DAHL

«FORSVARSAADVOKATENES VAKTTJENESTE, advokat Caspar Leinen.»

Displayet på telefonen viste et nummer fra straffedomstolen. «Det er Köhler i byretten i Tiergarten, jeg er forhørsdommer. Her sitter en tiltalt uten forsvarer. Statsadvokaten begjærer varetektskjennelse for drap. Hvor lang tid trenger De for å komme til retten?» «Omtrent femogtyve minutter.» «Jeg lar tiltalte fremstilles om førti minutter. Meld Dem i rom 212.» Caspar Leinen la på. Som mange unge advokater hadde han latt navnet sitt oppføre i listen til forsvarsadvokatenes vakttjeneste. I helgen fikk advokatene en mobiltelefon og måtte være i beredskap. Politi, aktor og dommer hadde disse telefonnumrene. Ble noen satt fast og forlangte advokat, kunne myndighetene ringe. Unge advokater fikk på denne måten sine første klienter. Leinen hadde vært advokat i toogførti dager. Etter andreavdeling hadde han drevet dank et år, han hadde reist rundt i Afrika og Europa, for det meste hadde han bodd hos tidligere skolekamerater fra internatskolen. Bare i et par dager hadde skiltet hengt ved inngangsdøren hans: «Advokat Caspar Leinen». Han syntes det var litt for pompøst, men likte det likevel. Kontoret, to rom, lå i bakgården i en sidegate til Kurfürstendamm. Det var riktignok ingen heis, og klientene måtte gjennom en trang trappeoppgang, men Leinen var sin egen herre og bare ansvarlig overfor seg selv. Det var søndag formiddag, i noen timer hadde han ryddet på kontoret. Det sto flyttekasser overalt, stolene til de besøkende stammet fra et loppemarked, metallskapet for dokumenter var helt tomt. Skrivebordet hadde faren gitt ham. Etter at dommeren hadde ringt, lette Leinen etter jakken sin. Han fant den under en stabel bøker. Den nye kappen tok han ned fra vindushaspen, stappet den ned i dokumentmappen og løp av sted. Tyve minutter etter at telefonen ringte, sto han på kontoret til forhørsdommeren. «God dag, det er advokat Leinen, De ringte meg.» Han var litt andpusten. «Ah, fra vakttjenesten? Godt, godt. Köhler.» Dommeren reiste seg for å rekke ham hånden. Omtrent femti år gammel, gråmelert jakke, lesebriller. Han så vennlig ut, kanskje litt distré. Men skinnet bedro. «Drapssaken Collini. Vil De snakke med klienten? Vi må uansett vente på statsadvokaten. Avdelingslederen, overstatsadvokat Reimers, kommer selv, til tross for at det er helg ... Nå ja, sannsynligvis en referatsak. Vil De snakke med ham?» «Gjerne det,» sa Leinen. Et øyeblikk tenkte han over hva som var så viktig ved denne drapssaken at Reimers måtte komme selv, men han glemte denne tanken da politimannen åpnet en dør. Rett innenfor den gikk en steintrapp bratt nedover. Fangene ble ført opp denne trappen fra fengselet og til dommeren. På den første avsatsen sto en kjempehøy mann i halvmørket, han lente seg til den kalkede veggen og dekket nesten helt den eneste lampen med hodet sitt. Hendene var bundet på ryggen med håndjern. Betjenten slapp Leinen inn og lukket døren etter ham. Leinen var alene med mannen. «God dag, mitt navn er Leinen, jeg er advokat.» Det var ikke mye plass på avsatsen, mannen sto for nær. «Fabrizio Collini.» Mannen så bare kort på Leinen. «Jeg trenger ingen advokat.» «Jo, det gjør De. Etter loven må De ha en forsvarsadvokat i en slik sak.» «Jeg vil ikke forsvare meg,» sa Collini. Ansiktet hans var også kjempestort. Bred hake, munnen bare en strek, pannen hvelvet fremover. «Jeg har drept mannen.»

**PETER WATERHOUSE**

**FRA KISELSTEINPLAN. FOR ET USYNLIG UNIVER-  
SITET**

Utgitt på Forlaget Beijing Trondheim, 2016

OVERSATT AV ARILD VANGE

ET FORNEKTELSENS ØYEBLIKK, og man beveger seg i alle språk. Å ha overhørt noe, så mange lyder. Alle går synlig med opptil ti røde lette gensere. Byen har tusen røde hus (og nabobyene og de nærmeste slettene og havet). Pause på en hovedvei, i en hovedstad. Sjøformer, skyformer. Legg denne fingeren på dette ordet, den på det. Her er flere, på dette punktet, også deltakere på fremmedspråkkursene, hjemkomst og takeoff med øynene. Selv en høyrøstet setning beveger seg svært lavmælt. Jeg ville se enda lenger i feil retning. Vend deg raskere. Er det språk nå eller vending?

OGSÅ BYEN GRENSER MOT EN STILLHET, mot de døde, mot det som skal minnes, den våkner i morgentimene og spør hvor den er, hvordan den kom, og svaret på det er de flate markene eller punktene lenger borte eller kanalene i utkanten av byen; du er her hos oss, vi er hos deg, du er ikke hos deg, vi er av og til usynlige, du er ikke usynlig, linjer forbinder oss med hverandre, ord, glemsel, øyemål, bøker, stemmer, topografiske kart, snø, årstider og vinden. Dette morgenlyset kan ikke fastholdes, heller ikke trærne, heller ikke den litt større motorveien. Du kommer deg ikke i møte, jeg kommer deg i møte, man kunne nesten si: fremmedspråklig. Oversett ikke meg, oversett deg.

HUS, GATE, DØR, MYNT, BØKEBLAD. Her faller lys. Her går vi ut av en natt, ut av en land-by, ut av et språk inn i et stort lys og beskytter det ikke og er ikke beskyttet. Vi ville ikke kunne klamre oss til hverandre, vi sitter i trappetrinnene på den bevegelige skolen – nei vi snakker ikke. Lyset er en landskapsfabrikk, vi er i den avleste ikke-seiersstemningen der ute, vi ankom i kraftig lysregn. Her, den store hagen tilhører deg, lyskasterinstituttet, lighettertermiddagen, sletten av enkeltord; få nå endelig sving på hodet ditt.

DENNE FIGUREN, TEGNER, har ennå ikke blitt vid nok, ennå ligner den seg selv Og tenker, Og tenker, Og tenker, og den blir mørkere, vakrere, den lærer seg et språk, vi venter. Vi venter foran huset, mens skyggen glir over det, og sola, som vi også ser, synker ned gjennom himmelen. Men er det en himmel, og er det tankevekkende oss? Nei, ikke nye navn! Slik at de fortsetter å være ord i en livlig samtale som må føres videre, en samtale som nettene glir over, og nettene blir hvite, vi blir forløst, formørket, løst, formørket, uløst, mørk, hverdagslig, nattfarget, annen person, i det andre landet, i det andre Berlin, flere ganger urbane. Ha tillit til forvandlingen.

**JUDITH HERMANN**  
**FRA LETTIPARKEN**

Utgitt på Pelikanen forlag, 2017

OVERSATT AV SVERRE DAHL

MANGE SLAGS ERINDRINGER

GRETA LIGGER PÅ SJESELONGEN, hun sier, hun føler seg ikke bra: Ikke noe særlig, ingen smerter, hun føler seg bare ikke helt bra.

Hun sier, i morgen står jeg nok opp igjen. Eller senest i overmorgen. Det lover jeg.

Maude sier, jeg skal ta Dem på ordet. Jeg skal ringe og minne Dem om at De ville stå opp igjen. Avtale.

Greta nikker. Som et barn, som om hun skulle tro det som Maude sier.

Maude sier, jeg blir nemlig borte om to dager. Husker De det?

Jeg reiser bort. Jeg flyr på ferie i overmorgen.

Å ja, sier Greta. Hvor hen da?

Til Lago d'Iseo, sier Maude høyt.

Til Italia, til Lago d'Iseo.

Lago d'Iseo, aha, sier Greta.

I nesten et halvt år har Maude bodd hos Greta. Hun hadde ikke trodd at hun kom til å bli så lenge – om hun er ærlig, ville hun ha antatt at det kunne være anstrengende å bo sammen med Greta – men det halve året er nesten forbi, og hittil har hun ikke tenkt over om hun skulle finne seg et annet rom. Greta bor i et stort hus ved parken. Hun er toogåtti år gammel, over femti år eldre enn Maude. Hun har bodd i det store huset med familien sin, tre etasjer og syv personer, Greta, hennes mann Albert og fem barn. Utrolige fem barn, hvorav tre av disse barna stammet fra Alberts første ekteskap, Greta hadde to egne. Det var også en hund og en mengde katter. Albert er død. Barna er borte. Hunden er også død, av kattene er det én igjen, en trefarget lykkekatt som er blind på det venstre øyet. Greta bor i rommene i første etasje av huset. Den tidligere spisestuen er soveværelset hennes, og stuen er fortsatt stue, hun har et eget bad, leier ut to rom i annen etasje og loftsetasjen, og kjøkkenet er for alle, hagen også. Hagen er vidunderlig. Storslått anlagt og nedgrodd, det er stier der til øyer fulle av kongsllys og lupiner, og Greta hadde som ung en svakhet for sommersyriner, sommersyrinbuskene hennes står tett som en skog.

Maude kommer ikke til å glemme intervjuet. Greta satt på kjøkkenet, hun hadde vært opptatt med regninger for strøm og gass, adspredt og ukonsentrert, hun hadde gjort et forvirret inntrykk på Maude. Mager og krokrygget, det hvite håret kortklipt – tydeligvis klippet av henne selv – og ansiktet så mandig og alvorlig ut, bare øynene hadde noe klart ved seg, blå og svært lyse, og i begynnelsen måtte Maude vende blikket bort når Greta så på henne. Kjøkkenet hadde vært rotete, ikke skittent, men uryddig, og det var ikke mulig å se om det skyldtes Greta eller de andre som bodde der sammen med henne. Greta hadde bladd i papirene sine, hendene hadde virket kjempestore på Maude, solbrente, flekkete, oppsvulmede fingerledd og håndleddene allerede bøyd innover.

Leser De bøker, hadde Greta spurt, hun hadde spurt uten å se på Maude, tilfeldig og heller uinteressert. Har De noen form for kompliserte psykopatologiske forhold, slik at jeg må regne med at dører vil bli smelt igjen og De vil sitte gråtende ved kjøkkenbordet mitt. Hva arbeider De med, arbeider De i det hele tatt? Har De noen gang hatt med et gammelt menneske å gjøre? Bruker De narkotika. Har De noen form for befatning med østasiatisk meditasjon. Vasker De hendene før De spiser aftens? Liker De å leve. Setter De pris på det De har? Setter De pris på livet Deres?



## ILIJA TROJANOW FRA THE LAMENTATIONS OF ZENO

Nyoversatt til festivalen

OVERSATT FRA DEN ENGELSKE UTGAVEN • AV MATHIAS R. SAMUELSEN

Det fins ikke noe frykteligere mareritt enn det å ikke lenger kunne redde seg ved å våkne.

HVER GANG VI seiler fra Ushuaia, samles vi, kvelden før, i en av de lokale bulene som ligger litt oppe i bakken, et stykke fra hovedgata, akkurat idet den siste stripa med dagslys krymper i horisonten. Vi har ikke sett hverandre på et halvår, så vi er i humør for en feiring når vi setter oss rundt det lange trebordet. Fyren som serverer er gammel, og etter fjeset å dømme er han ikke særlig interessert, selv om han idet vi tok avskjed en gang, fortalte meg at han til tider får lyst til å punktere hånne med kjøkkenkniven. Bula hans har ikke mye å tilby, men han tar ikke mye for å fylle glassene og jeg er fornøyd med å sitte her og holde på drinken min, omgitt av de hardtarbeidende filippinerne som utgjør mesteparten av mannskapet, de smiler bredt nå som vi har møttes igjen. Hver lønningspose bringer dem nærmere til å etablere seg i et hjem og hvile i skyggen fra en stor familie, så de biter tenna sammen, drar seg gjennom arbeidsdagene med en overraskende letthet. De vil alltid være en gåte for meg. Ushuaia demper på ingen måte stemningen blant dem, det gjør heller ikke ekkoene av nedslaktinga, heller ikke smertefulle minner fra fortida – de lytter rett og slett ikke på den frekvensen, som er arven etter europeerne, arrene etter The White Man. De driver gjennom dette stedet som de gjør gjennom alle steder som har blitt fornedra, alle våre vante havner (snakk om pretensiøs frase, som fra ei skolebok for markedsføring), de svever gjennom gatene. Det er det som skiller oss, vi har ikke noe felles fortid: det som paralyserer meg, virker å fylle dem med liv. Rent bortsett fra dette er de «lette å håndtere,» som hotellsjefen på båten gjentar til det kjedsommelige (det han mener er: mye lettere enn de obsternasige kineserne), som om han selv personlig hadde temmet dem, gjort dem lydige og tålmodige. Filippinernes iver ville ha plaget meg var det ikke for Paulina, som i dette øyeblikket, trolig, gjorde vår felles kahytt hjemlig, utstyrte den med kunstige blomster og fotografier av et helt menagerie av familiemedlemmer – de utallige bestemødrene i forgrunnen, sittende på utslitte lenestoler som for anledningen hadde blitt dratt ut i hagen, og bak dem alle døtrene og sønnene, fremdeles lojale mot mennene, unntagen han som stakk av og som det ryktes at hakker grønnsaker på en restaurant i New York. Jeg hever glasset mot Paulinas landsmenn – mekanikerne, kokkene, losene – og til Ricardo, vår hovmester, diskret som en vakuumpakka reiseveske, men ikke føl deg trygg, hans sanne makt vil vise seg i løpet av turen, enhver passasjer vil lære ham å kjenne og noen få vil sette pris på ham («Howizit going, Mr. Iceberg?» sier han, gir meg tommel opp, alltid beredt til å oppklare potensielle misforståelser, gjerne før de har funnet sted). Det er et syn for guder, hvordan millionærer fra den nordlige halvkula kører foran skranken hans, bukker ivrig og sniker til ham en konvolutt som takk for det ettertraktede bordet på styrbord side, med prima utsikt over isflakene med leopardseier.

Sjekk ut de linjene, til å dø for, ingen bryr seg, det kan du bare glemme, sikre deg en før lagret blir tomt. Sir, vi får inn et nødsignal på 406MHz. Mann deg opp, linjer til å dø for, du kommer til å slikke seg om kjeften etterpå, tretten måneder med godvær, velkommen til paradiset, og det regner hver bidige dag. Nødsignal? Ja Sir. Hvilket skip? Ikke lett å si, bak oss. Kapellet har vært stengt i ukesvis, freskoene renoveres, nei det åpner ikke før til høsten, jeg er lei for at det ble bomtur, vi kan ikke la oss presse, et spørsmål til ledsageren din, alt du trenger å gjøre er å flytte på noen bokstaver, så blir bidraget tilbakeført, noe kilte seg fast, noe setter seg alltid fast. Jeg har koordinatene, 43022' og 64033'W sir. Alle ravner er sorte, jeg begynner å få nok, temperaturen var tydeligvis høyere, linjer til å dø for, hun kommer til å gå fortere på lesiden, ha mer smør på fisken, det er allerede avtalt. Det er noe som ikke stemmer, sir, vi mistet radiokontakten med Hansen-skuta. Hva med kommunikasjonsoffiseren? Han svarer ikke, sir. Hei hei fingra av fatet nå er det min tur, den bh-en er min, ok Charlie hold pusten, klar ferdig og den fordømte kroken satt seg fast, vi får nok bedre dager. Radar? Beveger seg nord-nordvest. Du har prøvd alle kanalene? Ja sir. Fortsett å prøve. Jeg ringer den argentinske kystvakta. Om jeg kunne få stille gjestene et spørsmål, har jeg forstått det riktig, så skal vi alle enten til himmelen eller til helvete, vi skal uansett et sted, så betyr det at vi i utgangspunktet er udødelige? Prefectura Naval Argentina? Sí... sí... den siste posisjonen hennes ble plottet til 54049'S 68019'W, nei vi har ikke hatt ytterligere kontakt med Hansen-skuta siden det. Ingen tvil, de skal skyte den fuglen, ikke ta det så tungt, linjer til å dø for, vi gjør det vi kan, og der er noe vi kan gjøre BREAKING NEWS ACCIDENT IN THE ANTARCTIC? BREAKING NEWS ACCIDENT IN THE ANTARCTIC? og likevel

## CHRISTIAN HAWKEY

### FRA VENTRAKL

Nyoversatt til festivalen

OVERSATT AV MATHIAS R. SAMUELSEN

#### HVITTRAKL

*En fontene synger. Skyer, hvite og myke langs kanten av natta, hvite fugler flakser opp den vandrende guttens hvite nattkjole.*

*En hvit fremmed trår inn i huset. Byens hvite vegger ringer stadig.*

*Ømt driver en hvit natt inn*

*og myrra blomstrer stille på øyenlokkene til de døde. Vi møtes med hyrder og hvite stjerner. Vi drikker*

*det hvite vannet i skålen. Selv mor bærer et barn i sin hvite måne.*

*Likevel stråler den hvite fremmede sterkere, en hvit skjorte av stjerner,*

*eller, i en kald natt, søstrenes hvite kinn, deres hvite øyebryn, hvite hender.*

#### GRUNNENE TIL AT FORRELDRELØSE BÆRER URØRLIGHETS-VOTTER

1. Det er ikke lett å tenke i selskap av en foreldreløs.
2. Det er ikke lett å tenke i selskap av ordet «foreldreløs».
3. Det er som å tenke under et jordskjelv, prøve å tenke på noe annet enn det som skjer, nettopp når det som skjer er gjentakende forstyrrelser i tankegrunnlaget.
4. Visse foreldreløse blir foreldreløse, mens andre, til tross for å ha blitt født er født foreldreløse, og andre igjen er både født foreldreløse og blir foreldreløse.
5. Disse foreldreløse foreldreløse er de foreldreløse med urørlighets-votter (og grunnlaget skaker).
6. Når du møter en foreldreløs og gir den hånden, når du til og med oppnår øyekontakt med en slik foreldreløs, kan du føle, usynligheten, kraften av dens urørlighets-votter.
7. Det er ikke en selvmedlidende kraft, hvilket er kraften som bor i alle andre foreldreløse.
8. Faktisk, ligner det ikke, i det hele tatt på stillhet, ikke i det hele tatt på urørlighet, ikke i det hele tatt på å nærme seg en ensom eng dagen etter en kraftig snøstorm, en eng som ikke lenger er en eng men kun en utvidelse, en hvit utvidelse, vinden gjennom bjørka som kranser, bladløse, ikke annet å ense enn pusten din, dine egne opphold, ingenting annet å ense enn øyeblikket når du forstår dette oppholdet.
9. Faktisk ligner det ikke andre votter, andre kategorier av votter.
10. Så umerkelig en bindestrek er. Så storslått dens verk.

## DOMENICO STARNONE

### FRA BÅND

Utgitt på Bazar forlag, 2018

OVERSATT AV LISBET RESLØKKEN

7.

Endelig har du gjort noe som ikke kan misforstås. Du blunket ikke engang ved domsavgjørelsen, du løftet ikke en finger for å kreve tilbake din så etterlengtede farsrolle. Du samtykket i at jeg alene skulle ta meg av ungene, uten å bry deg om at de kunne trenge deg. Du har lesset deres tilværelse over på meg, du har offisielt fjernet den fra din egen. Og siden den som tier samtykker, er de to mindreårige nå overlatt til meg. Med umiddelbar virkning. Godt gjort, jeg er virkelig stolt over å ha elsket deg.

8.

Jeg har tatt livet av meg. Jeg vet at jeg burde skrive jeg har forsøkt å ta livet av meg, men det er upresist. I mitt indre er jeg død. Tror du jeg gjorde det for å tvinge deg til å komme tilbake? Er det grunnen til at du også i dette tilfellet vokter deg for å vise deg på sykehuset, om så bare i fem minutter? Var du redd for å havne i en situasjon som du ikke visste hvordan du kunne komme deg ut av? Eller fryktet du å måtte se alt du hadde stelt i stand rett inn i ansiktet? Herregud, du er virkelig en svak og forvirret mann, blottet for følsomhet, overfladisk, det motsatte av hva jeg i hele tolv år trodde du var. Du interesserer deg ikke for mennesker, hvordan de forandrer seg, hvordan de utvikler seg. Mennesker er noe du bruker. Du gir bare rom for mennesker hvis de setter deg på en pidestall. Du knytter deg bare til mennesker på den betingelsen at de tilbyr deg status og en rolle som er deg verdig, at de skryter av deg og på den måten hindrer deg i å se at du er helt tom, og skremt av din egen tomhet. Hver gang denne mekanismen stopper opp, hver gang folk tar avstand og prøver å utvikle seg, knuser du dem og går videre. Du står aldri stille, har alltid behov for å være i sentrum av et eller annet. Du sier det er fordi du vil være en mann av din tid. Denne galskapen din kaller du deltagelse. Ja da, du deltar, ja da, du bidrar, du bidrar til og med for mye. Men i virkeligheten er du en passiv mann, du tar til deg tanker og ord fra bøker for de brede lag og iscenesetter dem, du er underlagt konvensjoner og trender skapt av folk som for alvor betyr noe, folk du håper å være som. Du er aldri deg selv, når har du noensinne vært det, du vet ikke engang hva det vil si å være seg selv. Du står bare klar for å gripe mulighetene når de byr seg. I Roma dukket muligheten opp for å bli assistent ved universitetet, og du begynte som assistent. Studentopprøret brøt løs, og du begynte med politikk. Moren din, som hadde holdt hardt på deg, døde, og ettersom jeg var der i rollen som din kjæreste, giftet du deg med meg. Du satte barn til verden, men bare fordi du tenkte at som ektemann er man nødt til å være far, det er sånn man gjør det. Du kom tilfeldigvis over en respektabel jente, og i den seksuelle frigjøringens og familieoppløsningens navn ble du hennes elsker. Du kommer til å fortsette slik for alltid, du blir aldri den du vil, men bare som det faller seg. Jeg har prøvd, i hele denne fryktelige tiden – tre år med lidelse – å være deg til hjelp. Jeg har strevd natt og dag med å grave i meg selv, og prøvd å få deg til å gjøre det samme. Du har ikke lagt merke til det. Du har lyttet åndsfraværende til meg, jeg er nesten sikker på at du ikke engang har lest brevene mine. Mens jeg innrømte at ja, familien er kvelende, rollene den presser oss inn i utvisker oss, mens jeg som en følge av det anstrengte meg noe helt forferdelig for å komme til sakens kjerne, og forandret meg, forandret på alt, utviklet meg, innså du ingen verdens ting. Og hvis du innså noe, følte du avsky, smatt unna, knuste meg med en hentydning, med et blikk, med en liten bevegelse. Selvmordet, kjære deg, var et samtykke. Du drepte meg for lenge siden, ikke i min rolle som hustru, men som menneske som akkurat på det tidspunktet var på sitt rikeste, mest ekte. At jeg faktisk overlevde, at jeg i dag står oppført som levende i folkeregisteret, er ikke en lykke for meg, tenke seg til, men for mine barn. Ditt fravær, din mangel på interesse også i denne krevende situasjonen, har bevist at hvis jeg døde, ville du uansett gått dine egne veier.

**ELIF SHAFAK**

**FRA KJÆRLIGHETENS FØRTI BUD**

Utgitt på Front Forlag, 2017

OVERSATT AV BENTE KLINGE

BEGYNN MED Å holde en stein mellom fingrene og kast den ut i det strømmende vannet. Virkningen er kanskje ikke så lett å se. Det blir en liten krusning der steinen bryter overflaten og så et plask, overdøvd av det brusende elvevannet. Ikke noe mer.

Kast en stein i et tjern. Virkningen blir ikke bare synlig, men vil også vare mye lenger. Steinen vil forstyrre den blanke overflaten. Det vil danne seg en sirkel der steinen treffer vannet, og på et øyeblikk vil den sirkelen formere seg til én til, og så én til. Det tar ikke lang tid før ringene skapt av ett plopp vil utvide seg, til de kan merkes over hele tjernets speilblanke overflate. Først når ringene når vannkanten, vil de stanse og dø ut.

Hvis en stein treffer en elv, vil elven behandle den som en av mange forstyrrelser i sin allerede opprørske ferd. Ingenting utenom det vanlige. Ingenting u håndterlig. Men hvis en stein treffer et tjern, vil tjernet aldri mer bli det samme.

I førti år hadde Ella Rubinsteins liv bestått av stille vann – en forutsigbar rekke vaner, behov og preferanser. Selv om det på mange måter var monotont og alminnelig, hadde hun ikke opplevd det som kjedelig. De siste tjue årene hadde hvert ønske, hvert menneske hun ble kjent med og hver beslutning hun tok, blitt filtrert gjennom ekteskapet hennes. Mannen hennes, David, var en fremgangsrik tannlege som arbeidet hardt og tjente mye penger. Hun hadde alltid visst at de ikke forholdt seg til hverandre på et dypt plan, men følelsesmessige bånd behøvde ikke å være høyt prioritert i et ekteskap, syntes hun, særlig ikke for en mann og en kvinne som hadde vært gift så lenge. Det var viktigere ting enn lidenskap og kjærlighet i et ekteskap, for eksempel forståelse, varme, medfølelse og det mest guddommelige et menneske kan prestere, nemlig tilgivelse. Kjærlighet var underordnet alle disse. Det vil si med mindre man befant seg i romaner eller romantiske filmer, hvor hovedpersonene alltid var overdrevne og kjærligheten intet mindre enn legendarisk.

Barna til Ella sto øverst på hennes liste. De hadde en vakker datter på college, Jeannette, og tvillinger i tenårene, Orly og Avi. I tillegg hadde de en tolv år gammel golden retriever, Spirit, som hadde vært Ellas turkamerat hver morgen og hennes gladeste følgesvenn helt siden han var valp. Nå var han gammel, overvektig, fullstendig døv og nesten blind. Spirits dager var talte, men Ella valgte å tro at han ville leve evig. Det var slik hun var. Hun konfronterte aldri slutten av noe som helst, enten det var en vane, en fase eller et ekteskap, selv når den sto rett foran henne, utilslørt og uunngåelig.

